

PROGRAM SKUPA I
SAŽETCI IZLAGANJA

CIVILIZACIJSKI I KULTURNI SUSRETI

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Zagreb, 2022.

Studentski znanstveni skup

CIVILIZACIJSKI I KULTURNI SUSRETI

CIVILIZATIONAL AND CULTURAL ENCOUNTERS

Program skupa i sažetci izlaganja

Uz potporu:

Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta
u Zagrebu

STRIDON

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI

Studentski znanstveni skup *Civilizacijski i kulturni susreti* organiziralo je uredništvo časopisa studenata povijesti „Pro tempore“ uz financijsku potporu Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Stridon prometa d.o.o. Ovim putem još jednom im upućujemo zahvale na potpori pri izvedbi skupa.

Organizacijski odbor skupa:

Petar Bešlić

Ivan Ćorić

Ivana Đorđić

Ivan Mrnarević

Filip Šimunjak

Marko Zidarić

*Program skupa
i sažetci izlaganja*

STUDENTSKI ZNANSTVENI SKUP

**CIVILIZACIJSKI I
KULTURNI SUSRETI**

**CIVILIZATIONAL AND
CULTURAL ENCOUNTERS**

Vijećnica
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
11. travnja 2022.

Pro tempore časopis je studenata povijesti s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji izlazi od 2004. godine. Časopis objavljuje znanstvene, stručne i pregledne radove te eseje, prikaze, kritike, intervjuje i razne druge priloge iz područja povijesti, arheologije, povijesti umjetnosti i ostalih srodnih disciplina. Jedna od glavnih svrha časopisa jest ponuditi studentima platformu za objavljivanje vlastitih raznovrsnih radova te tako poticati studentsku istraživačku aktivnost i njihov znanstveni razvoj. Dugogodišnja želja uredništva studentskog časopisa *Pro tempore* je održavanje znanstvenog skupa na kojemu bi imali priliku izlagati studenti povijesti i drugih srodnih struka. Unatoč okolnostima pandemije, koja je pogodila cijeli svijet, uredništvo je – uz organizacijsku potporu Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – odlučilo održati znanstveni skup na temu *Civilizacijski i kulturni susreti*. Odabir ovogodišnje teme 17. broja časopisa *Civilizacijski i kulturni susreti* zacrtava tematiku i ovoga skupa. Fenomen civilizacijskih i kulturnih susreta karakterizira sva povijesna razdoblja, a u najvećoj mjeri obilježava prostor Jugoistočne Europe, pa tako i hrvatski povijesni prostor, koji se mogu promatrati kao mjesto susreta civilizacija i kultura u dugome povijesnom trajanju. Iz perspektive suvremene historije isprepletanja moglo bi se konstatirati da kultura, koja obuhvaća simboličke, i civilizacija, koja pokriva materijalne i tehnološke aspekte života neke zajednice, nastaju u dinamičnim povijesnim procesima susretanja, prožimanja, preklapanja, ali i otpora, isključivanja i odbacivanja. Ovaj skup okupio je izlagače iz nekoliko znanstvenih disciplina, a unatoč prevladavanju osmanskih tema, pokrivena su brojna područja, dok je fokus većeg dijela izlagača u okvirima historijske imagologije i kulturne historije. Izlaganja sa skupa se, ovisno o individualnim dogovorima s izlagačima, namjeravaju objaviti u 17. broju časopisa *Pro tempore*.

Organizacijski odbor skupa
11. travnja 2022.

PROGRAM SKUPA

Skup se održava u Vijećnici Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu uz popratni *online* prijenos.

Ponedjeljak, 11. travnja 2022.

- 10.00** **Otvaranje skupa**
Uvodna riječ i pozdrav **Ivana Mrnarevića**,
glavnog urednika 17. broja časopisa *Pro tempore*
Skup otvara **doc. dr. sc. Zvezdana Sikirić-Assouline**,
ročelnica Odsjeka za povijest
- 10.20** **Tvrtko Balić**, *Pojmovi 'kultura' i 'civilizacija' te pojmovi*
'wénhuà' i 'wénmíng': Samorazumijevanje i prenošenje ideja
- 10.40** **Ivo Čevid**, *Pogani i kršćani u Saloni 3. i 4. stoljeća – sukobi,*
koegzistencija ili sinkretizam
- 11.00** **Ivan Mrnarević**, *Homines de Sclavonia et homines Ragusii:*
pokušaj rekonstruiranja predodžbi, odnosa i susreta – od
uspostave nadbiskupije do Višegradskog ugovora
- 11.20** **Josip Štrkalj**, *Reprezentacija astečke religije u djelu Historia*
general Bernardina de Sahagúna (1499. – 1590.)
- 11.40** **Gabrijel Bradić**, *Jacques Cartier: prvi kontakti*
Amerindijanaca i Francuza na području današnje Kanade
- 12.00** **Marta Jurković**, *Znanje u pokretu: Ili, o nizozemskom životu*
talijanskog traktata
- 12.20** **Maja Perić**, *Two Dutchmen in Dubrovnik. One of the Few*
Surviving Testimonies of the Earthquake in 1667

- 12.40** **Diskusija** (moderator: Marko Zidarić)
- 13.00** **Stanka (do 14.00)**
- 14.00** **doc. dr. sc. Kornelija Jurin-Starčević,**
Uvodna riječ uz osmanske teme
- 14.20** **Ivana Đorđić,** *Položaj nemuslimana u klasičnom razdoblju Osmanskog Carstva*
- 14.40** **Filip Šimunjak,** *Turci kao kazna za kršćansko nejedinstvo – Predodžba o Turcima u djelu Janjičarove uspomene*
- 15.00** **Alen Šarić,** *Percepcija Osmanskog Carstva u hrvatskom društvu u 19. stoljeću*
- 15.20** **Davud Mešinović,** *Nacionalni pogledi na okupaciju Osmanlija*
- 15.40** **Kratka stanica (do 16.00)**
- 16.00** **Silvio Činć, Karlo Jagatić,** *Promjene i oblikovanje afričkog kontinenta u 19. stoljeću*
- 16.20** **Karlo Rukavina,** *Fronta Velikog rata kao prostor susreta kultura i civilizacija*
- 16.40** **Magdalena Meašić,** *Recepcija sovjetskog kazališnog repertoara na hrvatskim scenama 1945. – 1980. i njene implikacije*
- 17.00** **Branimir Bilafer,** *Transkulturacija u jugoistočnoeuropskom hip-hopu*
- 17.20** **Diskusija** (moderatori: Petar Bešlić, Ivan Ćorić)
- 17.40** **Završna rasprava i zatvaranje skupa**

SAŽETCI IZLAGANJA

Tvrtko Balić

student preddiplomskog studija filozofije i informacijskih znanosti te slobodnog studija sinologije

Pojmovi ‘kultura’ i ‘civilizacija’ te pojmovi ‘wénhuà’ i ‘wénmíng’: Samorazumijevanje i prenošenje ideja

Česta prepreka na koju različite civilizacije i kulture nailaze pri međusobnom susretu je jezična barijera. Ona ne obuhvaća samo nepoznavanje gramatike i vokabulara, već i niz konotacija i kulturnih predodžbi koje dolaze s riječima. Tako često dolazi do posuđenica ili novotvorenica kako bi se bolje pojasnio neki pojam. Primjeri pojmova koji se tako usvajaju su između ostalog i sami pojmovi „civilizacija“ i „kultura“. Oni su na japanski i kineski prevedeni kao „文明“ i „文化“. Cilj izlaganja je objasniti ove pojmove i po čemu se razlikuju te istražiti što je u njima europsko, a što dalekoistočno.

Ivo Čevid

student preddiplomskog studija arheologije

Pogani i kršćani u Saloni 3. i 4. stoljeća – sukobi, koegzistencija ili sinkretizam

Analizom arheoloških lokaliteta i ostataka autor nastoji ukazati na prisutnost različitog broja kultova u rimskoj Saloni trećeg i četvrtog stoljeća. Slijedom navedenog pokušava dokazati tezu o multikulturalnosti toga grada i prikazati koegzistenciju pripadnika različitih vjerskih zajednica. Osvrće se i na pitanje u kolikoj je mjeri legaliziranje kršćanstva, a kasnije i proglašenje istoga državno

m religijom, utjecalo na eliminaciju poganske baštine ili je ona preživjela u svijesti grada i njegovih stanovnika. Rezultat navedene analize arheološkog materijala jest uočavanje nekoliko aspekata međureligijskih odnosa koji ukazuju na dinamiku odnosa među salonitanskim stanovništvom. Nakon legalizacije kršćanstva ne dolazi do violentnog progona pogana i zaborava poganskog nasljeđa, već do svojevrsnog prožimanja ideja što je vidljivo iz arheološkog materijala. Jedan od primjera su sarkofazi s kršćanskih nekropola Salone koji sa svojim likovnim prikazima ukazuju na svojevrsni sinkretizam dviju religija. Naime, kršćani uzimaju neke poganske motive i inkorporiraju ih u svoju ikonografiju. Time poganska ostavština nastavlja živjeti među, sada kršćanskim, stanovništvom te se može odbaciti tvrdnja o violentnosti prema poganstvu.

Ivan Mrnarević

student preddiplomskog studija povijesti

Homines de Sclavonia et homines Ragusii: pokušaj rekonstruiranja predodžbi, odnosa i susreta – od uspostave nadbiskupije do Višegradskog ugovora

Kroz analizu odabranih objavljenih izvora i literature, autor nastoji rekonstruirati predodžbu Dubrovčana o stanovnicima zaleđa i mogućnosti njihova iskorištavanja za prosperitet grada. Ukratko će se govoriti o ratovima, ali i sklapanju mirovnih ugovora u kojima se često ističe poštivanje i postupanje prema zarana uspostavljenom *starom običaju*. U obzir su uzeti i pojedini članci dubrovačkog Statuta iz 1272., koji se mogu tumačiti kao izraz kodificirane averzije prema stanovnicima gradskog zaleđa, odnosno prema Slavenima. Pokušat će se odrediti proizlazi li kodificirana netrepeljivost iz nepovjerenja prouzrokovanog burnom prošlošću ili postoje drugi razlozi jer se slični primjeri averzija mogu pronaći i u drugim dalmatinskim statutima. Odabrani period, od uspostave nadbiskupije oko 1000. godine

do Višegradskog ugovora 1358., vrijeme je postupne slavenizacije Dubrovnika, ali i vrijeme u kojem su Dubrovčani izvršili ekonomsku i kulturnu ekspanziju zaleđa. Bit će riječi i o migracijama Slavena u Dubrovnik te o njihovom statusu i primanju u komunu.

Josip Štrkalj

mag. educ. hist. et univ. bacc. philol. hisp.

Reprezentacija astečke religije u djelu *Historia general* Bernardina de Sahagúna (1499. – 1590.)

Oslanjajući se na tezu da su Europljani, koji su došli u Ameriku, na razne aspekte domorodačkih religija projicirali elemente svoje vlastite religije i kulturno-civilizacijske baštine, ovaj se rad bavi reprezentacijom astečke religije u djelu *Historia general* fra Bernardina de Sahagúna. Primjenom metodologije historijske imagologije analizirat će se djelo jednog od prvih misionara koji djeluje u Novoj Španjolskoj od 1529. do 1590. Trodimenzionalnim analitičkim modelom historijske imagologije, odnosno tekstualnom, intertekstualnom i kontekstualnom analizom, pokazat će se kako je fra Bernardino de Sahagún oblikovao svoje predodžbe o astečkoj religiji, odnosno kako je interpretirao astečku religiju oslanjajući se na svoju kršćansku vjeru i grčko-rimsko civilizacijsko nasljeđe.

Gabrijel Bradić

student preddiplomskog studija povijesti

Jacques Cartier: prvi kontakti Amerindijanaca i Francuza na području današnje Kanade

Ovaj rad u fokus stavlja tri ekspedicije francuskog istraživača Jacquesa Cartiera koje su poduzete između 1534. i 1541. godine. Rad je podijeljen u dvije glavne cjeline od kojih se prva bavi problematikom autentičnosti samoga izvora i pitanja njegovog autorstva. Druga cjelina u centar pozornosti stavlja sam odnos između kanadskih Amerindijanaca i Cartierove posade. Ta cjelina pokriva međusobne predodžbe te rekonstrukciju mogućih motiva koji objašnjavaju određene postupke s jedne i druge strane. Također, u toj cjelini će se nastojati problematizirati određeni produkti prvotnog kontakta što uključuje trgovinu i pitanje religije.

Marta Jurković

univ. bacc. philol. angl. et univ. bacc. hist.

Znanje u pokretu: Ili, o nizozemskom životu talijanskog traktata

Medicinski traktat *Umijeće medicinskih mjerenja* (Venecija, 1614.) mletačkog liječnika Santorija Santorija do kraja 18. stoljeća tiskan je u više od 50 izdanja. U njih se ubrajaju i izdanja tiskana u Leidenu (1703., 1713., 1728.). Izlaganjem stoga želim utvrditi je li se (i kako) znanje sadržano u Santorijevu djelu mijenjalo u vremenu i prostoru (uslijed znanstveno-kulturnog transfera djela iz Mletačke u Republiku Ujedinjenu Nizozemsku). Analiza se temelji na teorijskom modelu „cirkulacije znanja“ Johana Östlinga, koji naglašava njezinu prostornu, društvenu i materijalnu dimenziju. Kako bih utvrdila razlike u recepciji i (re)produkciji znanja, odlučila sam usporediti dva izdanja *Umijeća* (izvorno

izdanje tiskano 1614. u Veneciji i leidensko izdanje iz 1728.) te rekonstruirati čitateljsku publiku u Nizozemskoj između 1700. i 1750.

Maja Perić

doktorandica predmoderne povijesti

Two Dutchmen in Dubrovnik. One of the Few Surviving Testimonies of the Earthquake in 1667

During my presentation, I will tell more about the relations and encounters between the Low Countries and Dalmatia from the Dutch perspective. Specifically, I would like to focus on this theme by talking about a unique source that I have only just discovered during my doctoral research. It concerns a travel account that differs in many respects from the general travel accounts one is used to from the early modern period. The travel account I will discuss was written by Jacob Van Dam in 1667. This Amsterdammer was sent as a consul to Smyrna (today Edirne) to serve in the Dutch consulate there. He travelled together with Joris Croock who had been appointed the permanent representative of the Republic of the Netherlands in Constantinople. The two gentlemen were therefore travelling for diplomatic reasons and briefly stayed in Dubrovnik to await papers and goods that they would need for their onward journey. Van Dam's account of their stay in Dubrovnik is certainly unique, as it is one of the few known surviving accounts and testimonies of the earthquake of April 1667. Apart from the fact that Van Dam gives us as historians a lot of information about how he experienced Dubrovnik, and how the Low Countries were connected to the Eastern Adriatic, his travel report is therefore also important because we get to know how people, as "outsiders", experienced the earthquake then. This source has hardly been studied in the past and it only received a little attention at a symposium 50 years ago. Robin Harris also shortly mentions the source in his well-known work

on Dubrovnik. However, there has never been a clear analysis of the source and for what reason this source is an interesting contribution to the history of Dubrovnik or the relations that existed between the Low Countries and this part of Europe during the early modern period.

Ivana Đordić

studentica integriranog studija povijesti i geografije

Položaj nemuslimana u klasičnom razdoblju Osmanskog Carstva

U radu se obrađuje položaj nemuslimana u klasičnome razdoblju Osmanskoga Carstva (1300. – 1600.), a polazi se od teze da je Carstvo provodilo politiku vjerske tolerancije, odnosno da je za to doba te u odnosu na kršćansku Europu, odnos prema pripadnicima drugih vjeroispovijesti bio tolerantan. Pitanje kojim se rad bavi jesu razlozi te tolerantnosti koji se traže analizom zakonodavnih temelja Carstva. U prvom redu radi se o islamskom vjerskom zakonu, šerijatu, koji proizlazi iz Kur'ana i hadisa čijom se analizom sagledava odnos prema nemuslimanima u klasičnom islamu. Zatim se sagledava sultansko pravo, odnosno örf te koliko su zakoni koje donosi sultan stvarno (ne)ovisni o šerijatskim propisima i kako to utječe na položaj nemuslimana. Osim toga, dio rada posvećen je i pitanju sustava mileta, odnosno inkorporaciji nemuslimanskih zajednica u tzv. milete, a kratko se polemizira i historiografska dvojba oko relevantnosti ove teorije.

Filip Šimunjak

univ. bacc. hist.

Turci kao kazna za kršćansko nejedinstvo – Predodžba o Turcima u djelu *Janjičarove uspomene*

Autor u radu iz imagološke perspektive analizira autobiografsko djelo osmanskog zarobljenika i vojnika Konstantina Mihailovića (o. 1430. – o. 1501.). Proučavajući *Janjičarove uspomene* kroz prizmu historijske imagologije autor sistematizira i raščlanjuje u djelu prevladavajuće hetero- i autopredodžbe. Na taj način autor nastoji odgovoriti na pitanja kakvu sliku o Turcima zagovara Konstantin, ali isto tako i kakvu sliku posredstvom Turaka gradi o samom kršćanstvu i kršćanima. Rezultat navedene imagološke analize jest uočavanje nekoliko tematskih cjelina koje nam pružaju uvid u Konstantinovo poimanje kršćanstva („sebe“) i kulturno-civilizacijsko-vjerskog „Drugoga“ u pogledu Osmanlija (Turaka). Konstantin Turke karakterizira kao Božju kaznu za nejedinstvo kršćana, koji u svojim pohodima uspijevaju isključivo jer im kršćansko nejedinstvo to dopušta. Konstantinovo djelo također služi kao upozorenje kršćanima – sve dok kršćani ne nastupe zajedno neće biti kraja njihovim mukama pod rukom ovoga „bezbožnog naroda“. Pritom se kod autora memoara može raspoznati svojevrсни ekumenizam – češki husiti, srpski pravoslavci, ugarski i njemački kršćani te svi drugi koji prate Kristov nauk trebaju zajedno djelovati protiv zajedničke prijetnje, a ne trošiti vrijeme i živote prolijevajući bratsku krv. Konstantinov cilj bio je stoga potaknuti kršćansko jedinstvo, ali istovremeno svojim djelom ponuditi i pragmatične savjete kako ratovati protiv Turaka te približiti svojim čitateljima vjerskog neprijatelja – tog „Drugoga“ koji je „rođen“ iz opreke kršćanima i zbog kršćanskog nejedinstva, koji laže i vara, pokazuje barbarske prakse i s kojim ne postoje mogućnosti za sklapanje mira i dogovora.

Alen Šarić

student integriranog studija povijesti i geografije

Percepcija Osmanskog Carstva u hrvatskom društvu u 19. stoljeću

Slika o Osmanlijama u Hrvatskoj može se promatrati od prvih susreta s potonjima te sve do raspada Osmanskog Carstva, pri likom čega se u povijesnim i društvenim procesima događaju kulturna ispreplitanja i susreti, ali i procesi odbacivanja, isključivanja te stvaranja slike drugoga uz uvriježene stereotipe i karakteristike koje se reflektiraju kroz percepciju drugoga, u ovom slučaju Osmanlija. Kroz to se razdoblje kulturno-politički procesi u Hrvatskoj mijenjaju te je 19. stoljeće na hrvatskom prostoru obilježeno potpuno novim mehanizmima poput preporodnog razdoblja, nacionalne integracije, razdoblja nepotpunog mira na granici prema Osmanlijama, jugoslavenskim i pravaškim nacionalno-integracijskim ideologijama te romantizmom i postupnim opismejavanjem. Cilj ovoga izlaganja bio bi pozicionirati imagološku sliku o Osmanlijama u preoblikovane društvene, intelektualne i kulturne okvire. Ta se slika razvija u potpuno novom okruženju naspram onoga kakvo je vladalo pri prvim kontaktima s osmanskim ili islamskim kulturno-civilizacijskim krugom. Uz imagološki pristup proučavanju reprezentativnih književnih djela, ponajprije putopisa, drama i kraćih prozних djela, likovnih autora i njihovih djela te najvažnijih novinskih članaka koji se dotiču Osmanskog Carstva kao i razmišljanja pojedinih političara, cilj je konstruirati predodžbu o Osmanlijama. Iz te bi se predodžbe izdvojili pojedini nacionalni stereotipi i postupak razvijanja karaktera drugoga te najučestaliji diskursi kroz koje se gleda na Osmanlije, kao što su *Antemurale Christianitatis*, pitanje pripadnosti Bosne i Hercegovine te Istočno pitanje. Sveukupan cilj, dakle, nije samo navođenje stereotipa, epiteta i viđenja Osmanlija već pozicioniranje percepcije o potonjima unutar općeg društvenog, kulturnog i političkog konteksta 19. stoljeća u hrvatskoj povijesti. Važan cilj jest i oblikovanje imaginarija o

Osmanlijama kao rezultata dugotrajnih kulturnih i političkih doticaja i međudjelovanja dva kulturno-civilizacijska kruga kroz ilustriranje njihovih odraza u književnim i umjetničkim djelima te političkim razmišljanjima 19. stoljeća. Također, naglasak bi bio na nepromijenjenoj percepciji, odnosno, intenzivnijem vraćanju onoj percepciji koja je kreirana u ranom novom vijeku, što se manifestira kroz romantizam i nacionalizam. Potrebno je istaknuti i važnost usmene predaje za književna djela s osmanskom temom, odjecima osmanlijskih reformatorskih pokušaja u hrvatskom društvu te utjecaju razvijajuće južnoslavenske uzajamnosti i jugoslavenske i pravaške nacionalno-integracijske ideologije u kontekstu ideološke percepcije. Na taj bi se način obuhvatio čitav kulturno-politički kontekst u kojem je obitavala percepcija Osmanlija u 19. stoljeću, razlučile bi se veze između kulturnih proizvoda i trenutnih kulturnih struktura društva te prikazao „konačan“ rezultat dugotrajnih kulturno-civilizacijskih doticaja s Osmanlijama kroz imagošku sliku Osmanlija u hrvatskom društvu u 19. stoljeću.

Davud Mešinović

student integriranog studija povijesti i geografije

Nacionalni pogledi na okupaciju Osmanlija

Tema izlaganja su nacionalni pogledi na okupaciju Osmanlija. Veliko carstvo koje se prostiralo na tri kontinenta imalo je svoju kulturu, vlast i društvenu hijerarhiju. Prodor Osmanlija u Europu nije izazvao samo vojni, već i kulturno-društveni sukob. U fokusu istraživanja su Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Srbija. Društva navedenih zemalja, svako na svoj način, suočavala su se s novopridošlom kulturom. Neki su je prihvatili i danas je temeljni element njihova identiteta, dok su određena društva svoj identitet gradila na otporu prema osmanskoj kulturi. Sukladno tome kreirali su svoju nacionalnu povijest koja je temelj današnjeg društva. Iznose se interpretacije povjesničara o pitanjima uspostave

osmanske vlasti, islamizacije, devširme i pobune lokalnog stanovništva kao posljedice sukoba dviju različitih kultura. Nadalje, analiziraju se posljedice susreta osmanske i europske civilizacije te se odgovara na pitanja koja su Osmanlije ostavile hrvatskom, srpskom i bosanskohercegovačkom društvu te jesu li navedeni narodi u određenom aspektu utjecali na društveno-kulturni život Osmanskog Carstva. Zagrebački studenti povijesti upoznati su sa stavovima hrvatske historiografije o okupaciji Osmanlija, dok su im stavovi srpske i bosanskohercegovačke historiografije potpuno nepoznati. Cilj je izlaganja upoznati studente s nacionalnom historiografijom koja se interpretira u Zagrebu, Sarajevu i Beogradu te proučiti puteve razilaženja, ali i dijaloga navedenih historiografija s današnjom turskom historiografijom.

Silvio Činc, Karlo Jagatić

studenti preddiplomskog studija povijesti i kroatologije

Promjene i oblikovanje afričkog kontinenta u 19. stoljeću

U ovom izlaganju osvrnut ćemo se na utjecaj europskih kolonizatora na afrički kontinent u jeku i neposredno nakon industrijske revolucije. Nadalje, približit ćemo razloge koji su uvjetovali promjenu kolonizacijskih mehanizama u odnosu na prijašnje razdoblje (15.-18. st.) i pristup Europljana afričkom stanovništvu, kulturi i gospodarstvu. Također, definirat ćemo neke od brojnih i dugotrajnih posljedica njihovog utjecaja. Zatim, dotaknut ćemo se promjena na područjima gospodarstva, ekonomije, kulture, religije, itd. U nastavku izlaganja analizirat ćemo jedno od najpoznatijih djela moderne afričke književnosti *Svijet se raspada* autora Chinua Achebe koji govori o odnosu domicilnog stanovništva prema europskim novitetima i idejama. Naposljetku, pokušat ćemo približiti posljedice opisanih promjena na afričkom kontinentu u 19. stoljeću te ih aktualizirati u kontekstu problema afričke današnjice.

Karlo Rukavina

mag. hist.

Fronta Velikog rata kao prostor susreta kultura i civilizacija

Autor će u izlaganju analizirati ratno aktivnu frontu u Prvom svjetskom ratu kao prostor susreta različitih civilizacija i kultura na primjeru austrougarsko-ruske fronte, to jest odgovorit će na glavno istraživačko pitanje: Može li se fronta u Prvom svjetskom ratu promatrati kao prostor susreta različitih kultura i civilizacija? Prije glavne analize definirat će se termini korišteni u ostatku izlaganja – posebice termin „uže“ i „šire“ fronte te sintagma susreta civilizacija i kultura. U analizi će se (ego)izvori koristiti egzemplarno jer vremensko ograničenje izlaganja ne omogućava dublju analizu istraživačkog pitanja pa samim time i (ego)izvora. Rezultat navedene analize jest uočavanje dvaju mogućih načina susreta kultura i civilizacija na fronti Velikog rata: izravni i neizravni način – ovisno o vrsti interakcije među vojnicima. Tijekom ratovanja vojnici su na fronti „preko nišana“ primjećivali svojevrstne razlike između svojih sudrugova i neprijatelja, posebice kulturološke razlike – može se reći da se u ovom slučaju radi o neizravnom načinu susreta kultura i civilizacija. Veću su socijalnu interakciju neprijateljski vojnici imali jedino tijekom primirja – bilo spontanih ili dogovorenih. Upravo se takva primirja mogu smatrati prostorom za izravni način susreta kultura i civilizacija jer je socijalna interakcija između neprijateljski raspoloženih vojnika jedino tada bila moguća. Analizom izravnog i neizravnog načina susreta kultura i civilizacija može se vrlo jasno uočiti kako se i fronta Velikog rata može promatrati kao prostor susreta različitih kultura i civilizacija jer su upravo vojnici, koji su bili nosioci kulturnih značajki svojih kulturoloških krugova, ipak bili u međusobnom kontaktu – bilo direktnom ili indirektnom socijalnom interakcijom.

Magdalena Meašić

mag. musicol. et mag. philol. russ.

Recepcija sovjetskog kazališnog repertoara na hrvatskim scenama 1945. – 1980. i njene implikacije

Proučavanje kulturnih veza između Sovjetskog Saveza i Jugoslavije, odnosno SR Hrvatske, nije novost u domaćim akademskim krugovima, međutim, u fokus se generalno stavlja književni transfer, dok su scenske umjetnosti poput drame, baleta i opere ostale relativno neistražene. Ta činjenica doista čudi, prvenstveno uzevši u obzir izrazito pragmatičan pristup sovjetske vlasti scenskim umjetnostima, smatrajući ih izrazito važnim i efikasnim alatima za masovno širenje ideologije, a s druge strane, jugoslavensku tendenciju preuzimanja umjetničkog i kulturnog idioma iz zemlje koja se percipirala kao ultimativni uzor pri izgradnji socijalizma. Iako se socrealistički eksperiment nije pokazao osobito plodonosnim u jugoslavenskom umjetničkom miljeu, neosporiva je golema količina uvezenih sovjetskih scenskih djela koja su se izvodila diljem SR Hrvatske, od velikih pozornica narodnih kazališta pa do danas nepoznatih lokalnih kazališnih festivala. Propitkivanje kulturno-političkih odluka koje stoje iza masovnog izvođenja slavni, ali i opskurnih sovjetskih autora na domaćim pozornicama postaje osobito intrigantno, posebice ako razmotrimo nevjerojatno turbulentne političke odnose između dvije zemlje i konstantno izmjenjivanje perioda napetosti i primirja. Učestalost izvedbi sovjetskih autora varira s obzirom na to kakva politička situacija vlada u zemlji, međutim, vidljiva je i tendencija izvođenja sovjetskih kazališnih komada i u fazama političke netrpeljivosti. Nadalje, unatoč inzistiranju na kulturno-političkoj neovisnosti od Sovjetskog Saveza, određeni repertoarni odabiri nepoznatih autora i komada upitne umjetničke vrijednosti, ali i njihova generalna dominacija naspram suvremenih komada uvezenih sa Zapada, ukazuju na određenu dozu konformizma u jugoslavenskoj kulturnoj strategiji i impliciraju pomirljiv stav prema sovjetskoj politici, ako ne na razini cijele države, onda definitivno u vodstvu određenih kazališta i festivala. Umjetnost

igra krucijalnu ulogu u izgradnji društvenog identiteta i njezina egzistencija u uskom je suodnosu s povijesnim, društvenim i političkim okolnostima koje je okružuju. Kulturni transfer između Sovjetskog Saveza i Jugoslavije proučavan na ovom specifičnom uzorku vrlo jasno odražava kompleksne političke odnose između dvije zemlje, a konkretni repertoarni odabiri vrlo suptilne nijanse u katkad šizofrenom poimanju ne samo sovjetske umjetnosti i kulture već i Sovjetskog Saveza kao političke sile. Kulturni uvoz neosporan je indikator generalnih kulturnih i političkih odnosa između dviju zemalja, ali i, u ovom slučaju, modusa nošenja sa sovjetskim pritiskom i težnjom za kulturnom dominacijom u europskim socijalističkim satelitima.

Branimir Bilafer

univ. bacc. ethnol. et anthrop. et univ. bacc. ling.

Transkulturacija u jugoistočnoeuropskom hip-hopu

Ovo izlaganje obrađuje fenomen transkulturacije na primjeru hip-hop glazbe u jugoistočnoj Europi. Zbog iznimne jezične bliskosti te velike povezanosti i čestih suradnji izvođača, za prostorni okvir proučavanja određena su područja Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine te Crne Gore. Hip-hop glazba i kultura izvorno su nastale u Bronxu 1970-ih te su kroz svega nekoliko godina postigle iznimnu popularnost, a u sljedećim desetljećima i globalnu raširenost i prihvaćenost. Hip-hop je nastao među manjinskim zajednicama, a njegovo porijeklo i kontekst političke situacije u kojima su se nalazile etničke zajednice njegovih prvobitnih izvođača, utjecali su na novonastali stilski izričaj te su ga nastavili obilježavati i tijekom njegovog globalnog širenja. Na prostoru jugoistočne Europe pojavio se 1980-ih, a glazbena se izdanja na domaćim jezicima izdaju od sredine 1990-ih otkad i možemo pratiti ovaj fenomen. Izlaganje je usredotočeno na interakciju lokalnih kultura i globalne hip-hop kulture utemeljene na afroameričkoj kulturi. Ono promatra na koji su način glazbene

i tekstualne teme, karakteristične za hip-hop glazbu, preuzimane i adaptirane lokalnom kontekstu. Također, prikazuje i stvaranje novih kulturnih formi nastalih miješanjem afroameričkih uzora i lokalnih tradicija.

Bilješke / Notes:

Izdavač:

Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Časopis studenata povijesti „Pro tempore“

Urednici:

Ivan Mrnarević
Filip Šimunjak

Lektura i korektura:

Anamarija Brusić
Nikolina Fajt
Lea Ivanković
Marija Mrnjavac

Oblikovanje:

Filip Šimunjak

Tisak:

Studio moderna d.o.o.

Naklada:

Tiskano u 50 primjeraka

Slika na omotu:

Crno-bijela fotografija Budinog kipa (nepoznata lokacija),
fotografija @Adrien (pexels.com, ©FreeUsePolicy).

Zagreb,
2022.